

NULGÕST

Seto pido Talinax

1. novembril kell 13.00 on Tallinnas Salme Kultuurikeskuses Hõpõhõimu seto pido. (SM)

Värskas kultuurikeskus tegi ukseid valla

17. oktoobri õhtul tegi Värskas Koit Toome kontserdi saatel ukseid valla remonditud kultuurikeskus ja kooli aula. Kontserdile olid kutsutud ehitajad ning rahastajate esindajad, sealhulgas rahandusminister Ivari Padar.

Mõlemad objektid rekonstrueeris Põlva firma AS Ris Ehitus. Kultuurikeskuse remont algas 2007. aasta lõpus ja lõppes käesoleva aasta augustis. Ehituse kogumaksumus oli 7,5 miljoni krooni, mõõbli-, sisustuse ja tehnikakogumaksumus on ligi 2 miljonit krooni.

Värskas Kultuurikeskus on ehitatud 1960ndatel aastatel ning kuni 2007. aastani polnud seal suuremat remonti tehtud.

Ehituse käigus remonditi siseruumid, fassaad ja katus. Hooneosa laiendamiseks valmis juurdeehitus. Valmis kompleks, millesse kuuluvad 250 kohaline rõduga suur saal, eraldi sissepääsuga väike saal ja hulgaliselt abiruumid.

Suvel toimus ka kooli aula remont. Projekti käigus sai värskendust ka õpetajate tuba, samuti ehitati automaatse tuletõrjesignalsatsiooni maja I korrusele ja vahetati välja spordisaali valgustus. Selle projekti kaudu oli koolimaja ruumidesse investeeritud üle 750 tuhande krooni.

«Kõik meie kandist pärit poliitike poolt välja võideldud toetused on tervitatavad ja väga vajalikud väikesele valla- le,» sõnas Värskas vallavanem Raul Kudre. «Tänu planeeritud ja läbimõeldud tegevustele on Värskas suudetud palju ära teha.» (setomaa.ee)

Käsitööfoorum Obinitsas

27. oktoobril toimub Setomaa käsitööettevõtlusfoorum. Oodatud on kõik, kes tahavad kaasa mõelda foorumi põhiteemal: «Käsitöö — äri või üksnes hobi?»

Seto Käsitöö Kogo ja Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu koostöona aset leidval foorumil saavad sõna erinevate asutuste ja organisatsioonide juhid, liikmed, esimehed, käsitöö- ja rahvarõivameistrid.

«Kui varem valmistati näiteks omakootud sokke ja kindaid oma perele, siis tänapäeval on saanud käsitööst üks osa ärist. On loodud käsitööli põhinevaid OÜ-d, MTÜ-d, kes tegelevadki ainult käsitööga ning teenivad sellega raha,» põhjendas Seto Käsitöö Kogo juhataja esinaine Sigre Andreson foorumi teemat.

Foorumile tulles on võimalus külastada Obinitsa Seto Muuseumitarõ, Seto Ateljee-Galeriid «Hal' as Kunn» ning foorumi lõppedes on võimalus kuulata Setomaa pillimeeste mängu iloõdakul. (setomaa.ee)

Laadal juudi, tandsdi ja kakõld

Järgmätse nädali Lindora laad tõmbas joonõ ala suurõbilõ maarahva kauplõmisilõ. Inne sũgũsetse suurõbat laatu Setomaa piiri pãal kirotas LÕIVU MERLIN kuis setokõisi laada' omma' läbi aoluu olnu' ja kuis om kaubõld.

Seto' omma' olnu' läbi ao kõva' kauplõja'. Mõotaja om olnu' nii kotus koh nä elãse' ku ka' kuis eleti (pereh) ja ma- jandusolu'.

Perre' olli' suurõ', a maad oll veid'õ, õt pereh saasi' rõi- va' sãlgã ja sũik olõsi lavva pãal. Tull naada' kauplõmma uma talo kraamiga' vai müü- mä edesi tõisi tett kãsitũud — olla' vahemehes. Seto' omma' veenu' laatu pãale ja Petsere turu pãale nii elãjit, anomit, kãsitũud ku ka' sũõgikraami.

Laada' omma' olnu' kauplõmis' kotusõ' jo vãiga ammudõst aost pãale, nãide sãntsest saamisõlõ ja eloh- pũsumisõlõ om mõotajas nii majandusõ ku usulinõ kũlg. Edimãtse' laada' võidsõ' olla' jo' antiigiõal ja olli' õteh usu- pũhhiga. Eesti laada aolulug lãtt tagasi muinasõigu.

Lãbi aoluu om laatu peet kerigu iih platsi pãal ja tuu om mõnõh kotusõh viil no'ki' — vana kokkosaamisõ kotus om uma õlesandõ sãilitãnu'. Ja kerkol om laaduga otsõnõ seos, laada' olli' pãamãtselt kerigupũhhi aigu, nãũtũses kohaligu pũhã esã mãlestũs- pããvãl.

Arhiivist võit lõudã' perũ pall'õ nãũ- tit kauplõ- misõga' õteh olnu' kom- bist: «Osta saat õnnõ raha iist. Kala va e l d õ d a s vilã vasta, kaussõ kalt- sa vasta. Suurõba ostu-mũudi kõrral vai vaeldamisõga tetti kaup kindlas kãeand- misõga. Kolmas pidi kãe' vallaõ luumã.»

Ka setosidõ rahvapido — kirmas — om saanu' uma nime saksã keelst, mia' tähendã kerigulaata.

Sõna laad om keskaost peri ja sis täh tähend kerigu indul- gentsikirju müümist. Mõni sõna laadakombist Eesti Ki- rãndũsmuusiumi arhiivih olõ- vist rahvaperimũset: «Laad — tuu oll vana kommõh, terve mõis oll rahvast tãus. Seããl oll uma kõrts koh olli' uma' poodi'. Kõrtsih juudi, sũidi. Mõisnikul oll sis kasu seeh, viina juudi sis pall'õ. Seto' lauli' ja tandsõ', eestlãse' kai' pããlt.»

«Kahkva vallah oll seto- kõisi laad, jei' ja tapli'. Tuu oll õts juumisõ pããv nãil — kutsti Ninni laad.»

Laadol pãale kauplõmisõ kãve ka' vannu arvidõ klaar- minõ ja kaklõminõ ja liisnat juudi, sis 17. saandil inãbũse kodorahu huvidõh keeleti maarahva laada'. A talorah- val jãi võimalus viiã' kindla kaupmehe kãtte uma kaup nn. sõbrakaubandus. Toolõ kõgõ- lõ kaemalda' olli' laada' maa- rahvalõ vãiga tãhtsã' ja per-

rele õts sissetulõki kotus. 19. saandi edimãtsel poolõl tull laatu mano. Pall'õ laatu oll Lõuna-Eestih. Ku 1830. aastagast om tiidã', õt Eestih oll 58 laatu, sis õts saand ildapa — 1830ndãl — om laadopãivi arv joudnu' 795ni.

Laada' arvõstadõ' kalendr- it ja talotõid ja tuuperãst om laadopãivi pall'õ sũgũseseh jaoh, ku om saak om korstõt ja om tiidã' talvõtagavara'. 19. saandil olli' laada' katõ- kolmõpããvãdse'. 20. saandil jo' õte-katõpããvãdse'. No' omma' kõik Setomaa laada' õnnõ õts pããv ja ostma tuldã õle Eesti, õt saia' setokõisi hũvvã kraami.

Lãbi ao omma' laada' pãã- le kauplõmis' ka' suhtlõmis', vahtsidõ tutvõd lõõdmisõ ja kul'atamisõ kotusõst. Noori- lõ oll vanastõ laad vãiga tãhtsã kokkosaamisõ kotus. Lãbi ao om laatu mano k'ãunu' ka ju- mala tiinminõ, õigusõ mõist- minõ ku ka' poliitika. Viimã- ne olõ-õi' no'ki' ar' umma tãhtsũst kaotanu' — poliitkidõ jaos omma' laadu' kotusõ', kohe tulla' nãutamã umma rahva lãhkõh olõmist.

Arhiivist võit lõudã' perũ pall'õ nãũ- tit kauplõ- misõga' õteh olnu' kom- bist: «Osta saat õnnõ raha iist. Kala va e l d õ d a s vilã vasta, kaussõ kalt-

sa vasta. Suurõba ostu-mũudi kõrral vai vaeldamisõga tetti kaup kindlas kãeandmisõga. Kolmas pidi kãe' vallaõ luumã. Juudi ka liikõ. Nãũtũses: kua puul pidi liigu' vãllã te- gemã ja ku pall'õ. Liigujuuja' olli' ka tunnõtãja'. Lehmilõ anti müügi man õteh lõig ja hobõsõlõ pãitse'.»

Huvtava' nãũte' omma' kokkoleppe kintãmis' man: «60-70 aastakka tagasi elli Petsereh suur linakaupmiis, kiã' mõista-as kirotã'. Ku tã kãve linna ostamah, nii ku laado aigu, sis and müũjãle kauba vasta paar pulka. Pulga pããle oll lõigat «sãlgo' sisse», mia nãũdãs ku pall'õ kraa- mi oll. Sis aeti tuu pulk poo- lõs, õts puul jãi kaupmehele ja tõõnõ müũjãle. Ku müũjã lãts kraamilõ perrã, sis kaup- miis pand pulga' kokko, õt kas lããvã' ilõsahe kokko.» Laato pããle tulõ rahvas kauplõmma. Tahetas saia' kõkkõ ja veit'õ raha iist.

Om tiidã' juhõsit, õt ku kõlba-as kaubõlda. «Ku mõni taht hindãle hũvvã su- guelãjãt, sis andas tuu raha

KAUP KOOS: Lüübniisa sibulalaada pããvãl kõikus hind 8-st 12 kroonini kilo eest. Vanikutesse kõidetud sibula e

midã kũustãs,» nii om õles ki- rotõl.

Lãbi ao om tiidã', õt laadukraam võidsõ kahtla- nõ olla' ja om sããne õtleminõ: «laadukraam om laaduk- raam», mia' tãhend tuud, õt taheti saia' asi nii veit'õ raha iist ku viil vãhãgi and, a hũv- tũse õle perãst tohi-is nursta'. Nii petminõ ku kauplõminõ kãve laaduga õteh ja tuuga' kõik arvõstiva'.

«Õgas vanastõ ostmisõ ja müümisõ man papõrd tetãs, ostõti niisama ja hãtã ka vãiga pall'õ olõ-õs. Harvakuti tull tuud ka ette,» kõnõli õts laa- dolinõ.

Kaup tull rutt ar tetã' nii ostjal ku ka tuu valmstãjal, tuust tulõnõsi ka kvalitee- diprobleeme. A toolõ kõgõlõ kaemalda' kãve õks kauplõ- misõ ka vãigokõnõ petminõ.

Sããne huvtava' tiidminõ, õt ku laado pããl sai' pettã', sis sũũdlãne oll ostja, olõ-õs kaupmiis. Laato pããlt tasos tõsitsõbat ostu tetã', nãũtũses elãjãt osta'.

A õks kaubõldi ka elãjidõga. «Hobõsit ka vaeldõdas. Ja eis- ki lainati ku viljakat suku tahe- ti. Tõisi elãhit olõ-õi' kuulnu'. Kualõ saa parep hopõn, tuu hiit pããle raha vai kuis lehti.

NOOREST PEAST: kalamũũjad Lüübniitsas.

Kaup tetãs kimmãs, sis leivã- kãe. Kolmas piat ka man olõ- ma, kiã kãe vallaõ luumã. Hũã om ku õks rohkõp om man.

Ku tõõnõ nakas midã petmã, sis komas tunnõtãs, õt lepe. Kualõ raha saa tuu ost liiga. A ku vaeldõdas pãã pãã vasta, sis